

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUSPOLUT

Tiivistelmät 14:2020
TEKIJÄT Raisa Hievanen, Hanna Väätäinen, Tarja Frisk
KUVAT iStock by Getty Images
TAITTO PunaMusta Oy
ISBN 978-952-206-598-8 nid.
ISBN 978-952-206-599-5 pdf
PAINO PunaMusta Oy, Helsinki
@ Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Sisällys

Johdanto	5
Arvioinnin tavoitteet ja arviointikysymykset	6
Arvioinnin toteutus ja aineistot	10
Koulutusmuotokohtaiset johtopäätökset ja suositukset	12
Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutus	14
Aikuisten perusopetus	20
Ammatillinen koulutus	26
Yhteiset suositukset maahanmuuttajien koulutuspolkujen sujuvoittamiseksi	32

Johdanto

Pääministeri Sipilän hallitus asetti valtion kotouttamisohjelmassa 2016–2019 ja kotouttamisen toimintasuunnitelmassa tavoitteeksi maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolkujen nopeuttamisen. Tavoitteen toimeenpanemiseksi hallituskaudella 2015–2019 uudistettiin voimakkaasti maahanmuuttajien palvelujärjestelmää. Koulutusjärjestelmässä tehtiin eri koulutusasteita koskevia rakenteellisia, lainsäädäntöä ja rahoitusta koskevia uudistuksia, joista merkittävimpiä olivat ammatillisen koulutuksen kielitaitovaatimusten joustavoittaminen, aikuisten perusopetuksen uudistaminen sekä uudet joustavat luku- ja kirjoitustaidon ja suomen kielen koulutukset vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.

Lisäksi vuonna 2018 valmistui eduskunnan tarkastusvaliokunnan maahanmuuttajien kotouttamistoimenpiteitä käsitellyt mietintö, jonka perusteella eduskunta edellytti, että hallitus laatii selonteon kotouttamistoimien uudistamistarpeesta ja toteutettavista uudistuksista. Selonteko tulee antaa eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

Maahanmuuttajien koulutuspolut -arviointi tuotti opetus- ja kulttuuriministeriölle tietoa maahanmuuttajien koulutuspolkujen nopeuttamiseen tähdänneiden uudistusten vaikutuksista eduskunnan edellyttämän selonteon laadintaan. Lisäksi arviointi tuotti opetushallinnolle, koulutuksen järjestäjille ja opettajille sekä työvoimahallinnolle tietoa maahanmuuttajien koulutuspolkujen kehittämistä varten.

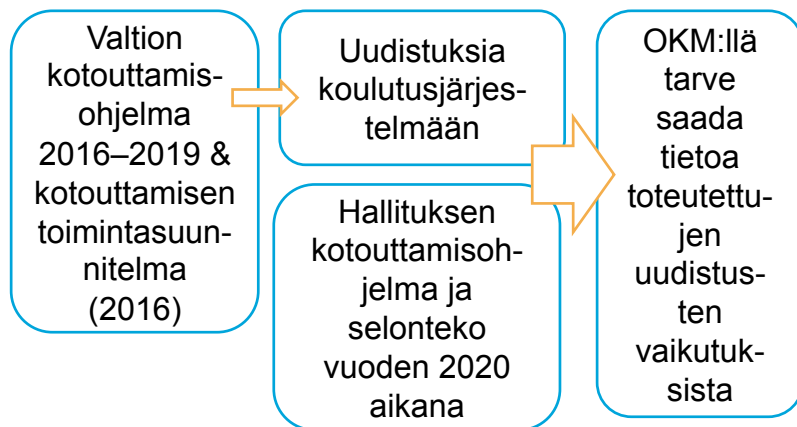
Arviointi kohdistui

- vapaan sivistystyön oppilaitoksissa toteutettavaan lukutaitokoulutukseen,
- aikuisten perusopetukseen sekä
- ammatillisen koulutuksen kielitaitovaatimusten joustavoittamisen vaikutuksiin.

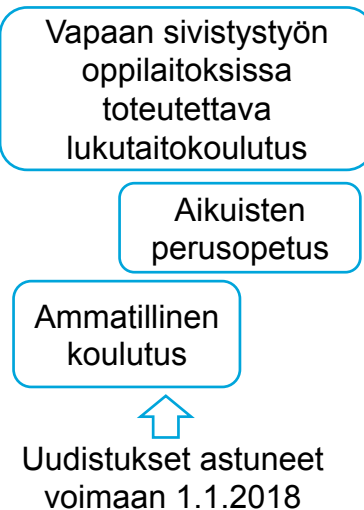
Arvioinnin tavoitteet ja arviointikysymykset

Arviointi tuotti tietoa siitä, ovatko aikuisten perusopetuksen uudistus, ammatillisen koulutuksen kielitaitovaatimusten joustavoittaminen ja vapaassa sivistystyössä uutena tehtävänä toteutettava lukutaitokoulutus vastanneet niille asetettuihin tavoitteisiin. Arviointi keskittyi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan. Arvioinnin tausta ja kohteet on kuvattu kuviossa 1.

Tavoitteena maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolkujen nopeutuminen

Arvioinnin kohteet

KUVIO 1. Arvioinnin tausta ja kohteet

Arviointikysymysten perustana olivat vapaan sivistystyön lukutaitokoulutusta, aikuisten perusopetusta ja ammatillista koulutusta säätelevät lait ja asetukset sekä niihin tehdyt vuoden 2018 alusta voimaan tulleet muutokset. Tehtyjen muutosten syitä ja tavoiteltuja vaikutuksia on kuvattu kyseisten lakien taustalla olevissa hallituksen esityksissä (HE 140/2017 vp, HE 178/2016 vp, HE 39/2017 vp).

Arviointikysymykset

1. Miten maahanmuuttajien koulutuspolut toimivat?
2. Vastaavatko luku- ja kirjoitustaidon koulutus, aikuisten perusopetus ja ammatillinen koulutus uudistuksille asetettuihin tavoitteisiin?
3. Mitkä tekijät edistävät ja estävät maahanmuuttajien koulutuspolkujen toimivuutta?

Arviointikysymykset ja teemat, joiden kautta arviointikysymyksiin haettiin vastauksia, on kuvattu kuviossa 2.

Arviointikysymykset

Miten maahanmuuttajien koulutuspolut toimivat?

Vastaavatko vapaan sivistystyön lukutaitokoulutus, aikuisten perusopetus ja ammatillinen koulutus uudistuksille asetettuihin tavoitteisiin?

Mitkä tekijät edistävät ja estävät maahanmuuttajien koulutuspolkujen toimivuutta?

Teemat, joiden kautta arviointikysymyksiin haettiin vastauksia

Rahoitus

Yhteistyö eri toimijoiden välillä

Opintojen henkilökohtaistaminen

Koulutukseen ohjautuminen

Koulutuksen saatavuus

Tavoitteiden mukaisten valmiuksien saavuttaminen

Opetuksen ja ohjauksen järjestäminen/toteuttaminen

Koulutuksen rakenteen tarkoituksenmukaisuus

Opettajien osaaminen ja määrän riittävyys

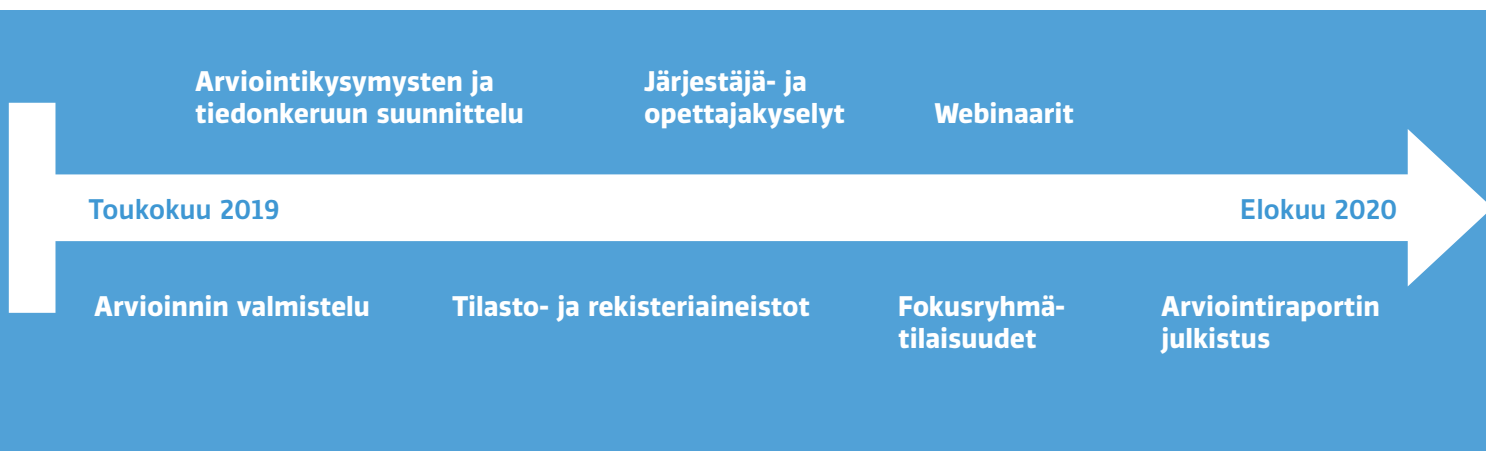
Arvio tehtävässä onnistumisessa

Tavoiteltujen kohderyhmien saavuttaminen*

* Vain lukutaitokoulutuksesta

KUVIO 2. Arviointikysymykset ja teemat

Arvioinnin toteutus ja aineistot

KUVIO 3. Arviointiprosessi ja arvioinnissa käytetyt aineistot

Arvioinnissa käytettiin monipuolisesti erilaisia aineistoja. Muun muassa maahanmuuttajien määrää, koulustaustaa ja heille suunnatun koulutuksen kustannuksia kuvataan Tilastokeskuksen, Opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen ja Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän aineistojen kautta. Arvioinnin tiedonkeruun ensimmäisessä vaiheessa koulutuksen järjestäjiltä ja opettajilta kerättiin koulutusmuotokohtaisilla kyselyillä tietoa koulutusjärjestelmään tehtyjen uudistusten vaikutuksista. Arvioinnin tiedonkeruun toisessa vaiheessa kyselyiden kautta muodostettua kokonaiskuvaa syvennettiin keskeisten teemojen osalta fokusryhmätilaisuuksissa ja webinaareissa.

Arvioinnin tiedonkeruuseen osallistuivat

Kyselyt

67

vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen järjestäjää

47

aikuisten perusopetuksen järjestäjää

73

ammattillisen koulutuksen järjestäjää

62

vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opettajaa

197

aikuisten perusopetuksen opettajaa

711

ammattillisen koulutuksen opettajaa

Täydentävä tiedonkeruu

116

osallistujaa fokusryhmätilaisuuksissa

106

osallistujaa webinaareissa

Koulutusmuotokohtaiset johtopäätökset ja suositukset

Kokemuksia kentältä

Miten tavoittaa työssäkäyvät? Tiedusteluja lukutaitokurssista tullut työssäkäyvältä, mutta Umakossa esteenä kotoutumissuunnitelma (henkilö Suomessa jo useita vuosia töissä). Haasteita myös, jos potentiaalisen opiskelijan asunto sijaitsee hankalien kulkuyhteyksien päässä (äidit, huonosti liikkuvat iäkkäät henkilöt). Läkkäitä ja huonompikuntoisia on vaikea motivoida tulemaan kursseille. (vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen järjestäjä)

He [opiskelijat] suoriutuvat keskimäärin hyvin. Tämä tarkoittaa sitä, että useimmat heistä voivat jatkaa opintojaan päättövaiheessamme. Teemme heille kaikille alkuvaiheen lopussa testin, jolla vielä varmistamme heidän kykynsä jatkaa päättövaiheeseen. Vaikeuksia heille tuottaa yhteiskuntaopin ja historian sanaston ymmärtäminen, mutta pyrimme kielitietoiseen opetukseen ja usein onnistummekin siinä. Alkuvaiheen loppuun olemme perustaneet +-ryhmiä, joiden tarkoituksena on auttaa alkuvaiheen hitaampia opiskelijoita saavuttamaan sellainen osaamis- ja taitotaso, että he voivat siirtyä päättövaiheeseen. (aikuisten perusopetuksen opettaja)

Alueella on paljon maahanmuuttajia ja olemme kehittäneet heidän koulutukseen ohjautumistaan [järjestäjän nimi] sisäisesti. Kehittämistä vaatii vielä se, että maahanmuuttajat hakeutuvat monesti useampaan koulutukseen. Nivelvaiheohjauksen kehittämisellä oman alan löytäminen olisi mahdollisesti nopeampaa. Koulutukseen ohjaavien tahojen parempi tietoisuus siitä millaista kielitaitoa eri ammattialojen opinnoissa tarvitaan, auttaisi myös ohjauksessa oikeaan koulutukseen. (ammattillisen koulutuksen järjestäjä)

Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutus

Ottaen huomioon uudistusten lyhyen voimassaoloajan lukutaitokoulutuksen järjestäminen toimii vapaan sivistystyön piirissä hyvin. Vapaan sivistystyön koulutustehtävä, muu koulutustarjonta ja toimintatavat edesauttavat lukutaitokoulutuksen toteuttamista. Oppilaitokset ovat kyenneet hyödyntämään omia organisatorisia vahvuuksiaan – niin pienuuden kuin suuruudenkin etuja – yksilöllisten ratkaisujen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Järjestäjien ja opettajien mukaan vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen **keskeisimmät vahvuudet ja haasteet** ovat:

Vahvuudet

- Joustavuus, toiminnallisuus ja monipuolisuus koulutuksen toteutuksessa
- Osaava henkilöstö
- Monipuoliset yhteistyön muodot
- Kyky reagoida koulutustarpeisiin ja hyödyntää oppilaitoksen vahvuuksia

Haasteet

- Opiskelijaryhmien heterogeenisuus
- Rahoituksen riittämättömyys ja resurssien puute
- Toiminnan jatkuvuuden ennakoimattomuus
- Henkilöstörakenteeseen liittyvät haasteet

Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen keskeisimmät **johtopäätökset ja suositukset ovat:**

Koulutuksen saatavuus mielletään hyväksi, mutta koulutuksen kohderyhmä, ohjauskäytännöt ja järjestämisen vastuut ovat vakiintumattomia

- Lukutaitokoulutuksen järjestämiselle on hyvät edellytykset, sillä opiskelijapaikkoja on tarjolla riittävästi suhteessa kysyntään ja kohderyhmiä on tavoitettu pääosin hyvin.
- Uudistuksen tavoitteisiin peilaten koulutuksen saatavuudessa on vielä haasteita työssäkäyvien ja kotona pitkään olleiden osalta.
- Lukutaitokoulutuksen kohderyhmä ja koulutuksen tarkoitus eivät ole kaikilta osin selviä, mikä näkyy mm. TE-toimistojen ja muiden ohjaavien tahojen vaihtelevina koulutukseen ohjaamisen periaatteina.
- Vaikka opiskelijoiden koetaan olevan osaamisensa ja tavoitteidensa mukaisessa koulutuksessa, kohderyhmän täsmentymättömyys selittää osaltaan heterogeenisiä opetusryhmiä. Tämä luo arjessa tarvetta opetus- ja ohjaushenkilöstön määrän lisäämiselle.

Suositukset

- Arviointiryhmä pitää tärkeänä, että vapaan sivistystyön järjestämän lukutaitokoulutuksen kohderyhmää ja toteutusvastuita kirkastetaan erityisesti suhteessa aikuisten perusopetuksen lukutaitokoulutukseen sekä aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen.
- Arviointiryhmä ehdottaa, että selkeyttämisen tueksi viranomaistahot (OKM/TEM) laativat yhteistyössä ja opetuksen järjestäjiä kuullen nykyistä tarkemman opiskelijaprofiolin koulutuksen kohderyhmästä.
- Koulutuksesta tiedottamista tulee vahvistaa oikean kohderyhmän tavoittamiseksi ja koulutukseen ohjaamiseksi.

Henkilökohtaistaminen huomioidaan hyvin koulutuksen aikana, mutta osaamisen tunnistamista ja sujuvaa tiedonkulkua tulee edistää

- Henkilökohtaistaminen toteutuu enemmistössä oppilaitoksia opiskelijan tavoitteellista oppimista tukevalla tavalla. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen osana HOPS-prosessia vaatii kuitenkin käytäntöjen vahvistamista ja vakiinnuttamista.
- Osaamisen tunnistamista ja tunnustamista koulutuksen alussa hankaloittaa se, ettei tieto kotoutumissuunnitelman yhteydessä tehtävästä alkukartoituksesta aina välity oppilaitoksiin. Oppilaitoksissa suoritettavaa lähtötason arviointia vaikeuttaa puolestaan valtakunnallisten osaamisen arvioinnin testausmateriaalien, arviointikriteereiden ja arvioinnin työkalujen puuttuminen.
- Jatko-opintopolkujen löytäminen erityisesti alkavan lukutaidon omaaville ja oppimisvaikeuksista kärsiville on osoittautunut haasteelliseksi.

Suositukses

- Arviointiryhmä esittää, että tiedonkulkua ohjaavan tahon ja oppilaitoksen välillä tiivistetään erityisesti opintojen alkuvaiheessa ja jatko-opintomahdollisuuksia suunniteltaessa. Lisäksi opetus- ja ohjaushenkilöstön alkukartoitusosaamista tulee tukea koulutuksella.
- Osaamisen tunnistamisen menetelmiä ja arviointikriteerejä tulee yhdenmukaistaa kansallisesti.
- Koulutuksen järjestäjien tulee huolehtia siitä, että osaamisen tunnistamista koskevat tiedot tulevat kirjatuiiksi ja välitetyiksi eteenpäin osana opiskelijan jatkosuunnitelmaa.

Opetuksen järjestämisen haasteena on kotoutumissuunnitelman ulkopuolella olevien osallistuminen sekä lukutaitokoulutuksen kohderyhmän erityistarpeisiin vastaaminen nykyisen rahoituksen puitteissa

- Uudistuksen myötä käyttöön otettu valtionosuusjärjestelmä tukee lukutaitokoulutuksen järjestämistä vapaan sivistystyön piirissä, mutta ei takaa järjestäjille riittäviä resursseja vastata kohderyhmän tarpeisiin.
- Ennakoimattomuuden haaste on leimallista koulutusmuodolle, joka on sidoksissa alueelle muuttavien ja alueelta lähtevien maahanmuuttajien määrään.
- Koulutukseen osallistuminen ei tällä hetkellä toteudu opiskelijan näkökulmasta tarveperusteisesti, vaan mahdollisuutta määrittää Suomessa vietetty aika.
- Suurin osa opiskelijoista saavuttaa riittävän suomen kielen tason selvitäkseen arjessa tai jatkaakseen kotoutumiskoulutuksessa, mutta aikuisten perusopetuksessa vaadittavat edellytykset täyttyvät harvoin. Nopeat siirtymät jatkokoulutuksiin, joita tehdään muin kuin osaamisperusteisin syin, voivat aiheuttaa ei-toivottua sahausliikettä opiskelijoiden koulutus- ja työllistymispolulle.

Suositukset

- Rahoitusta tulee osoittaa myös muiden kuin kotoutumissuunnitelman omaavien lukutaitokoulutukseen, jotta esimerkiksi työssä käyvät ja pitkään maassa oleskelleet saadaan koulutuksen piiriin.
- Lukutaitokoulutuksen rahoituksen tulisi sallia eri tavoin etenevien opiskelijaryhmien muodostaminen erityisesti hitaammin etenevät opiskelijat huomioiden. Rahoituksen tulisi mahdollistaa nykyistä pidempi opiskeluaika ja riittävä opiskelun tuki sitä tarvitseville.
- Opiskelijahuollon järjestäminen osana vapaata sivistystyötä varmistaisi, että opintojen etenemiseen vaikuttavia tekijöitä voitaisiin käsitellä opiskelijahuoltoryhmässä moniammatillisesti ja opiskelijoiden kokonaistilanne huomioiden. Mahdollisuutta tähän tulisi selvittää.

Osaavan ja sitoutuneen henkilöstön tueksi kaivataan moniammatillista osaamista

- Opetushenkilöstön määrä ja osaaminen ovat riittävällä tasolla, mutta osaaminen kaipaava monipuolistamista sekä rekrytointien (esim. erityisopettajat) että koulutusten kautta.
- Noin puolet opettajista oli saanut täydennyskoulutusta lukutaitokoulutuksessa opettamiseen. Tuntiopettajuus vaikuttaa opettajien täydennyskoulutushalukkuuteen ja osallistumismahdollisuuksiin. Oman osaamisen ja lukutaitokoulutuksen johdonmukaisen kehittämisen kannalta pitkäkestoiset työsuhteet mielletään tärkeiksi.
- Vertaistuki, tiimityöskentely, hyvä yhteishenki ja yhteiset koulutus- ja verkostoitumistilaisuudet tukevat opettajien jaksamista työssään. Opettajien työnkuva ja vastuut vaihtelevat riippuen oppilaitoksen koosta ja sijainnista sekä työsuhteen laadusta.

Suosituks

- Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen ja sen työsuhteiden vakiinnuttaminen mahdollistaisivat opettajien ja muun henkilöstön nykyistä pitkäjänteisemmän sitoutumisen työhönsä ja mahdollisuudet kehittää ammatillista osaamistaan tavoitteellisesti. Jotta syntyy riittävää arviointiosaamista ja lukutaito-opetuksen edellyttämiä pedagogisia taitoja, opettajan työssä tulee olla riittävää jatkuvuutta ja aikaa toiminnan kehittämiseksi. Sitä edellyttää myös verkostoituminen ja muu tarvittava yhteistyö.
- Arviointiryhmä kannustaa koulutuksen järjestäjiä huomioimaan moniammatillisen osaamisen tarpeet rekrytoinneissa. Myös täydennyskoulutukselle on osoitettava resurssit ja kaikkien opettajien mahdollisuudet osallistua koulutuksiin on turvattava.

Mielekkäiden koulutuspolkujen rakentuminen vaatii panostusta yhteistyön määrään ja laatuun

- Koulutuksen järjestäjät tekevät aktiivisesti yhteistyötä erityisesti TE-toimistojen kanssa ja yhteistyö mielletään pääosin toimivaksi. Kansallisesti tarkastellen yhteistyön toteutumisessa on kuitenkin suurta vaihtelua.
- Nykyisen tietosuojalainsäädännön koetaan tuottavan haasteita tiedonvaihdolle ja luontevalle yhteydenpidolle opiskelijan kannalta oleellisten tietojen jakamiseksi. Sen sijaan henkilökohtaiset kontaktit ja tiimikäytännöt, joissa opiskelijatapaamisiin osallistuu esimerkiksi TE-toimiston ja oppilaitoksen edustus, koetaan toimiviksi.
- Kokonaisuutena yhteistyökenttä näyttäytyy vaihtelevana ja koordinoimattomana. Toiminta on osin riippuvaista yksittäisten toimijoiden ja opettajien aktiivisuudesta.

Suosituks

- Jotta opiskelijoiden koulutuspolku selkiytyisi suhteessa opiskelijan lähi- ja etätavoitteisiin ja tarpeisiin, yhteistyön ja tiedonkulun sujuvuutta erityisesti koulutusten nivelvaiheissa tulee parantaa.
- Arviointiryhmä esittää, että kotoutumislakiin kirjattua monialaisen yhteistyön toteutumista vahvistetaan ja yhteydenpidon esteitä pyritään purkamaan.
- Arviointiryhmä kehottaa oppilaitoksia tukemaan opiskelijoiden verkostoitumista myös heidän yhteiskunnallista integraatiotaan edistävien tahojen kanssa. Yhteistyömuotojen valinnassa tulee ottaa huomioon opiskelijoiden tulevaisuuden tavoitteet esimerkiksi työllistymisen näkökulmasta.

Aikuisten perusopetus

Aikuisten perusopetuksen järjestäminen maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille toteutuu oppilaitoksissa keskimäärin hyvin. Järjestäjillä ja opettajilla on pitkä kokemus aikuisten perusopetuksen järjestämisestä, mikä on tukenut uudistusten toimeenpanoa. Aikuisten perusopetusta järjestävät oppilaitokset ovat hyödyntäneet opetuksen järjestämisessä ominaispiirteitään ja vahvuuksiaan. Aikuisten perusopetuksen uudistettu rakenne koetaan kokonaisuutena pääosin selkeäksi ja toimivaksi.

Järjestäjien ja opettajien mukaan aikuisten perusopetuksen **keskeisimmät vahvuudet ja haasteet** ovat:

Vahvuudet

- Osaava ja sitoutunut henkilöstö
- Pitkä kokemus maahanmuuttajien kouluttamisesta
- Henkilökohtaistaminen
- Aikuisten perusopetuksen yhtenäinen rakenne
- Kyky reagoida koulutustarpeisiin ja hyödyntää oppilaitoksen vahvuuksia (oppilaitosten pienuuden ja suuruuden edut)

Haasteet

- Opiskelijaryhmien heterogeenisuus
- Opiskelijoiden valmiuksien haasteet suhteessa opintojen sisältöjen vaativuuteen
- Opiskelijamäärien ennakoimattomuus
- Resurssien puute

Aikuisten perusopetuksen keskeisimmät **johtopäätökset ja suositukset** ovat:

Aikuisten perusopetuksen opiskelijapaikkojen saatavuus on kokonaisuutena riittävä – koulutukseen ohjaamisen periaatteita ja alueellista yhteistyötä on tarpeen edelleen vahvistaa

- Aikuisten perusopetuksessa opiskelijapaikkoja on tarjolla pääosin riittävästi suhteessa kysyntään. Paikkojen saatavuus kuitenkin vaihtelee alueittain ja järjestäjittäin.
- Opiskelijat ovat järjestäjien mukaan pääosin osaamisensa ja tarpeidensa mukaisessa koulutuksessa koulutukseen ohjaavasta tahosta riippumatta. Opettajien näkemys asiasta on kriittisempi. Koulutukseen ohjaamisen periaatteet eivät kuitenkaan ole yhteneväiset.
- Järjestäjien alueellinen yhteistyö varmistaa sen, että opiskelijat voivat suorittaa tarpeidensa mukaiset opinnot.
- Opiskeluryhmät ovat erityisesti aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa ja siihen kuuluvassa lukutaitovaiheessa heterogeenisiä. Samoissa ryhmissä opiskelee eri-ikäisiä opiskelijoita, joiden kielitaidossa ja opiskeluvaiheissa voi olla suuria eroja.
- Aikuisten perusopetuksella on suhteellisen vahva profiili yleissivistävää koulutusta tarvitsevien maahanmuuttajataustaisten henkilöiden koulutuksen järjestäjänä. Kuitenkin arvioinnissa nousi jossakin määrin esiin profiloinnin tarve suhteessa kotoutumiskoulutukseen ja vapaan sivistystyön lukutaitokoulutukseen.

Suosituks

- Arviointiryhmä ehdottaa, että aikuisten perusopetuksen profiilia vahvistetaan edelleen kansallisesti ja alueellisesti eri-ikäisille, oppivelvollisuuden ylittäneille, yleissivistävää koulutusta tarvitseville ja heikot perustaidot ja valmiudet omaaville aikuisille suunnattuna koulutuksena. Aikuisten perusopetuksen profiilia on tarpeen selkiyttää erityisesti suhteessa vapaan sivistystyön lukutaitokoulutukseen ja kotoutumiskoulutukseen.
- Koulutuksen järjestäjien on arviointiryhmän mielestä tärkeää vahvistaa alueellista yhteistyötä, jotta kaikille opiskelijoille olisi tarjolla opiskelijan tarpeita vastaava koulutuspolku.
- Arviointiryhmä esittää, että järjestäjien yhteistä näkemystä aikuisten perusopetuksen kohderyhmistä, sisällöistä, toteutuksesta ja arvioinnista vahvistetaan kansallisesti.

Opintojen henkilökohtaistaminen toteutuu keskimäärin hyvin, mutta yksilöllisten opintopolkujen toteutumista tulee tukea

- Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opintojen henkilökohtaistaminen toteutuu kokonaisuutena hyvin. Opiskelijoiden osaamista tunnustetaan ja tunnustetaan ja opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jota seurataan ja päivitetään tarpeen mukaan.
- Opiskelijat voivat suorittaa tarpeidensa mukaan aikuisten perusopetuksen osia tai koko perusopetuksen oppimäärän. Toisaalta yksilöllisten opintopolkujen käytännön toteutuminen vaatii edelleen työtä, jotta opiskelijat voivat saavuttaa tavoitteensa.

Suosituks

- Vaikka opintojen henkilökohtaistaminen on kokonaisuudessaan toimivaa, arviointiryhmä ehdottaa, että opintojen henkilökohtaistamista vahvistetaan edelleen erityisesti eri kohderyhmille sopivien opintojen näkökulmasta.
- Opiskelijan tarpeiden mukaisten opintojen suorittamista koko aikuisten perusopetuksen oppimäärän sijaan on tärkeää edelleen vahvistaa. Joillakin opiskelijoilla, joilta puuttuu yleissivistävä koulutustausta, esimerkiksi iän tai taitojen perusteella tarkoituksenmukainen tavoite voi olla vain alkuvaiheen suorittaminen.

Aikuisten perusopetuksen rakenne on toimiva – opintojen sisältöihin ja arviointiin ja opiskelijoiden tuen tarpeeseen on kiinnitettävä enemmän huomiota

- Aikuisten perusopetuksen rakenne on yhtenäistänyt ja selkeyttänyt koulutuksen toteutusta.
- Opiskelijoista suuri osa saavuttaa opintojen aikana arjessaan tarvitsemansa kielitaidon.
- Alkuvaiheessa tavoiteltava osaamisen taso on epäselvä oppilaitoksille ja opettajille.
- Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet on koettu vaativiksi suhteessa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden taustaan, opiskelunvalmiuksiin ja opiskeleluun käytettävissä olevaan aikaan.

Suosituks

- Arviointiryhmä ehdottaa, että aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen arviointia kehitetään samaan suuntaan kuin päättövaiheen arviointia määrittelemällä osaamistavoitteet ja arviointikriteerit.
- Arviointiryhmä suosittelee, että koulutuksen järjestäjät arvioivat opiskelijoiden osaamisen tason ennen päättövaiheeseen ohjaamista.
- Arviointiryhmä ehdottaa, että Opetushallitus tarkastelee aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden ja sisältöjen vaatavuutta suhteessa opintoihin käytettävissä olevaan aikaan ja opiskelijoiden opiskeluvalmiuksiin.
- Koulutuksen järjestäjien ja opettajien on varmistettava opiskelijalle oman tasoinen opiskelu henkilökohtaisamisen pohjalta.

Rahoitus toimii pääosin hyvin, mutta opiskelijoiden tuen tarpeen ja opiskelijamäärien ennakkoinnin vaikeus aiheuttavat haasteita

- Valtionosuusjärjestelmä koetaan kokonaisuutena pääosin toimivaksi, vaikka rahoitus ei kaikilta osin tue opiskelijoiden koulutuspolkuja. Erityisesti alkuvaiheeseen sisältyvän lukutaitovaiheen rahoitus koetaan riittämättömäksi.
- Opiskelijoiden koulutuspolun sujuvuutta haastaa se, että hyläytykin kurssisuoritukset kuluttavat opiskelija-kohtaista, valtionosuudella rahoitettujen kurssien määrää. Erityisesti tämä heikentää heikompien opiskelijoiden opintojen etenemistä.
- Vuosittaisten opiskelijamäärien ennakoiminen on haastavaa ja se tuottaa järjestäjille yllätyksellistä resurssipulaa esimerkiksi opetus- ja ohjaushenkilöstön, tilojen, välineiden ja laitteiden osalta.

Suosituks

- Arviointiryhmä esittää pohdittavaksi sitä, että kurssien kertausmahdollisuus mahdollistetaan paremmin niin, että oppilaitos saa hylätyn kurssin kertauksesta rahoitusta.
- Lukutaitovaiheessa ryhmäkoon tulee mahdollistaa yksilöllinen opiskelu pienryhmissä ja opiskelijoiden tarvitsema tuki opintoihin. Arviointiryhmä suosittaa, että lukutaitovaiheen opintojen kestoa pidennetään ja lukutaitovaiheen suoritusten yksikköhintaa nostetaan.
- Koulutuksen rahoitusta on tarpeen kehittää niin, että se mahdollistaa opiskelijoille myös hitaamman etenemisen opinnoissa. Lisäksi arviointiryhmä ehdottaa, että opetus- ja kulttuuriministeriö huomioi rahoituksessa ohjaustyön kustannukset.

Opetus- ja ohjaushenkilöstö on osaavaa, mutta työn tueksi tarvitaan vertaistukea ja monipuolista maahanmuuttajien opetuksen ja ohjauksen osaamisen kehittämistä

- Opetus- ja ohjaushenkilöstön osaaminen on riittävää, mutta näkemykset henkilöstön määrän riittävydestä suhteessa opiskelijoiden tarpeisiin ja määrään vaihtelivat.
- Opetus- ja ohjaushenkilöstöllä on tarvetta verkostoitumiselle ja vertaisoppimiselle, vertaistuelle, hyvien käytäntöjen jakamiselle ja yhteisen opetusmateriaalin laadintaan.
- Keskeisimmät opettajien osaamisen kehittämistarpeet liittyvät kielitietoiseen opetukseen, monikulttuurisuuteen, erityisopetuksen osaamiseen ja arviointiosaamisen kehittämiseen. Opetusmateriaalista on puutetta ja sen laatiminen vie opetus- ja ohjaushenkilöstön työaika ohjaukselta.

Suosituks

- Arviointiryhmä suositaa, että koulutuksen järjestäjät mahdollistavat ja tukevat opetus- ja ohjaushenkilöstön keskinäistä yhteistyötä ja vertaisoppimismahdollisuuksia osaamisen ja työhyvinvoinnin tukemiseksi.
- Koulutuksen järjestäjien tulee varmistaa, että opetus- ja ohjaushenkilöstön osaamisen kehittämistä tuetaan täydennyskoulutuksen avulla. Täydennyskoulutuksessa tulisi käsitellä muun muassa arviointia, kielitietoista opetusta, monikulttuurisuuden ymmärtämistä ja erityisopetusta.
- Opettajien arviointiosaamista on tarpeen kehittää. Arviointiryhmä ehdottaa Opetushallitukselle pohdittavaksi yhteisen tukimateriaalin laatimista arvioinnista, jotta opettajille muodostuu riittävän yhteinen käsitys alkuvaiheessa tavoiteltavasta osaamisen tasosta.
- Arviointiryhmä ehdottaa, että koulutuksen järjestäjät kokoavat opettajien tueksi hyvien käytäntöjen digitaalisen alustan.

Yhteistyö eri tahojen välillä toimii, mutta koulutuspolkujen sujuvoittamiseksi tarvitaan systemaattisempaa yhteistyötä eri toimijoiden välille

- Koulutuksen järjestäjien yhteistyö TE-toimistojen, kuntien, maahanmuuttajien osaamiskeskusten, kotoutumiskoulutuksen, vapaan sivistystyön ja ammatillisen koulutuksen kanssa on pääosin toimivaa. Yhteistyön tekemisessä on kuitenkin eroja järjestäjien välillä.
- Opiskelijan koulutuspolun näkökulmasta erityisesti siirtymävaiheisiin liittyvä yhteistyö on tärkeää. Aikuisten perusopetuksen osalta maahanmuuttajien koulutuspolun sujuvuutta voi estää se, että kaikki järjestäjät eivät tee yhteistyötä ammatillisen koulutuksen, vapaan sivistystyön tai kotoutumiskoulutuksen kanssa.
- Järjestäjät tekevät aktiivisesti yhteistyötä myös muiden aikuisten perusopetuksen järjestäjien kanssa, mikä varmistaa sen, että opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa tarpeidensa mukaiset aikuisten perusopetuksen opinnot, mikäli järjestäjä itse ei järjestä kaikkia aikuisten perusopetuksen vaiheita.

Suosituks

- Jotta opiskelijoiden koulutuspolut sujuvat, on tärkeää, että kaikki aikuisten perusopetuksen järjestäjät varmistavat riittävän ja systemaattisen yhteistyön tekemisen erityisesti siirtymävaiheissa. On tärkeää huolehtia siitä, että opiskelijoiden tiedot välittyvät kumpankin suuntaan ja turvata jatko-ohjaus opintojen aikana ja niiden jälkeen.

Ammatillinen koulutus

Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat eivät ole uusi kohderyhmä ammatillisessa koulutuksessa. Kielitaitovaatimusten joustavoittamisen seurauksena opiskelemaan pääsee aikaisempaa heikommalla kielitaidolla. Haasteista ja uudistusten lyhyestä voimassaoloajasta huolimatta ammatillisen koulutuksen järjestäminen maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille toteutuu oppilaitoksissa keskimäärin hyvin.

Järjestäjien ja opettajien mukaan ammatillisen koulutuksen **keskeisimmät vahvuudet ja haasteet** ovat:

Vahvuudet

- Osaava ja sitoutunut henkilöstö
- Toimiva yhteistyö muun muassa työelämän ja alueellisten verkostojen kanssa
- Pitkä kokemus maahanmuuttajien kouluttamisesta
- Yksilölliset ja joustavat opintopolut
- Ammatillisen koulutuksen käytännönläheisyys
- Oppimisen tuki: OPVA-opinnot, S2-opetus, maahanmuuttajille suunnatut pajat

Haasteet

- Erot opiskelijoiden osaamisessa ja valmiuksissa, esimerkiksi kielitaidossa, opiskeluvalmiuksissa ja osaamisen tasossa
- Kielitietoisen opetuksen toteuttaminen
- Resurssit, joiden koettiin olevan riittämättömät esimerkiksi erityisen tuen toteuttamiseen, suomen opetukseen ja opiskelijoiden ohjaamiseen
- Yhteiset tutkinnon osat, joiden suorittaminen on opiskelijoille vaikeaa

Ammatillisen koulutuksen keskeisimmät **johtopäätökset ja suositukset** ovat:

Koulutukseen hakeutumisvaiheessa opiskelijoiden kokonaisosaamisesta ei synny kattavaa kuvaa ja toisinaan opiskelijoita päätyy opiskelemaan osaamisensa ja tarpeidensa näkökulmasta epätarkoituksenmukaisiin koulutuksiin

- Yhteistyöstä huolimatta koulutukseen ohjaavat tahot eivät välttämättä tunne riittävästi ammatillista koulutusta voidakseen ohjata opiskelijoita sinne parhaalla mahdollisella tavalla.
- Opiskelijan kokonaisosaamisesta on vaikea muodostaa arviota koulutukseen hakeuduttaessa, sillä hakeutumisvaiheessa osaamisen kartoittamisen keskiössä on kielitaidon arviointi. Opiskeluvalmiuksien arvioinnin rooli on huomattavasti pienempi.
- Opettajien kokemuksen mukaan maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita päätyy toisinaan opiskelemaan osaamisensa ja tarpeidensa näkökulmasta epätarkoituksenmukaisiin koulutuksiin.
- Toimeentuloetuudet vaikuttavat maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden koulutukseen osallistumiseen.

Suosituks

- Arviointiryhmän näkemyksen mukaan koulutuksen järjestäjien tulee varmistaa, että opiskelijoiksi valittavilla henkilöillä on sellainen kielitaito ja opiskeluvalmiudet, että heillä on realistiset mahdollisuudet edetä opinnoissaan tavoitteeseensa. Olipa tavoite sitten koko tutkinnon tai tutkinnon osien suorittaminen, suorittamisen pitäisi onnistua niillä tukitoimilla, joita koulutuksen järjestäjällä on käytössään.
- Koulutuksen järjestäjät voisivat kehittää ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutustaan vastaamaan entistä paremmin niiden opiskelijoiden tarpeisiin, joiden valmiudet eivät vielä riitä ammatilliseen koulutukseen osallistumiseen.
- Arviointiryhmä suosittelee, että Opetushallitus varmistaa, että eri koulutusasteiden väliset tavoitteet ovat keskenään linjassa niin, että koulutusasteelta toiselle siirtyminen on sujuvaa.

Osalla opiskelijoista kielitaito ja opiskeluvalmiudet ovat heikot – järjestäjät eivät hyödynnä kaikkia tukikeinoja

- Ammatilliseen koulutukseen hyväksytään opiskelijoita aiempaa heikommalla kielitaidolla. Suomen tai ruotsin kielen taito ei osalla maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista ole opintojen alussa tasolla, jota opinnoista selviytyminen edellyttää. Osalla opiskelijoista kielitaito ei opintojen aikana myöskään kehity tasolle, jota opettajat arvioivat tarvittavan työelämässä ja arjessa selviytymiseen. Osalla opiskelijoista myös opiskeluvalmiudet ovat opintojen alussa heikot.
- Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat tarvitsevat usein paljon tukea opinnoissaan. Erityisesti tukea tarvitaan yhteisissä tutkinnon osissa, joiden suorittaminen on usein haasteellisempaa kuin ammatillisten tutkinnon osien suorittaminen.
- Opiskelijoiden heikoista lähtövalmiuksista ja tuen tarpeesta huolimatta koulutuksen järjestäjät eivät käytä kaikkia lain mahdollistamia keinoja, kuten opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja, joilla he voisivat tukea maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden oppimista ja opinnoissa etenemistä.

Suositukset

- Koulutuksen järjestäjien tulee varmistaa, että heillä on tarjota maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille tarvittavassa laajuudessa tukitoimia, jotka ovat tarpeen opinnoista selviytymiseksi.
- Arviointiryhmä suosittelee, että Opetushallitus tarkentaa osaamisen arvioinnin toteuttamisen tietosisältöä erityisesti yhteisten tutkinnon osien osalta niin, että se kannustaa osaamisen arvioinnin toteuttamiseen integroidusti ja työelämälähtöisesti myös yhteisten tutkinnon osien osalta. Myös koulutuksen järjestäjien osaamista yhteisten tutkinnon osien järjestäjäkohtaisten arvioinnin toteuttamissuunnitelmien laadinnassa tulee kehittää, jotta yhteisten tutkinnon osien arviointitavat monipuolistuvat.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi seurata lähivuosina aktiivisesti kielitaitovaatimusten joustavoittamisen vaikutuksia maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opintojen läpäisyyn.

Henkilökohtaistamisen prosessi toteutuu keskimäärin hyvin, mutta yksilöllisten opintopolkujen toteutumista tulee tukea

- Henkilökohtaistamisen prosessi toteutuu keskimäärin hyvin henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman (HOKS) laadinnassa ja siinä, miten opettajat huomioivat opetuksessaan HOKS:issa kuvatun suunnitelman osaamisen hankkimiseksi.
- Toisaalta yksilöllisten opintopolkujen käytännön toteutuminen ammatillisessa koulutuksessa vaatii edelleen työtä, jotta opiskelijat voivat saavuttaa tavoitteensa.

Suositukset

- Arviointiryhmä suosittelee, että koulutuksen järjestäjät sitoutuvat tukemaan opiskelijoiden henkilökohtaisten koulutuspolkujen toteutumista ammatillisen koulutuksen sisällä panostamalla muun muassa kielitietoisuuden opetuksen ja pedagogiikan kehittämiseen sekä maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille tarjottavan tuen riittävyyteen.

Työpaikalla järjestettävä koulutus tukee maahanmuuttajien työelämäpolkuja, mutta sopivien työpaikkojen saatavuus on haaste

- Työpaikalla järjestettävä koulutus tukee maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden suomen kielen oppimista, työelämäkontaktien syntymistä ja työllistymistä.
- Opettajista ison osan mukaan maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille ei ole saatavilla työpaikalla järjestettävään koulutukseen sopivia työpaikkoja.
- Opettajat eivät aktiivisesti tue työpaikkoja ja työpaikkaohjaajia opiskelijoiden kielitaidon kehittämisessä työpaikalla tapahtuvan koulutuksen aikana.

Suositukset

- Arviointiryhmä pitää tärkeänä, että koulutuksen järjestäjät kehittävät työpaikalla järjestettävän koulutuksen toteutusta ja työpaikoille tarjottavaa tukea edelleen niin, että työnantajien kynnys tarjota työssäoppimispaikka maahanmuuttajataustaiselle opiskelijalle laskee.
- Arviointiryhmä suosittelee, että koulutuksen järjestäjät mahdollistavat sen, että opettajat voivat aktiivisesti tukea työpaikkoja ja työpaikkaohjaajia työpaikalla tapahtuvan koulutuksen aikana.

Opetushenkilöstön osaaminen kaipaa kehittämistä

- Opetushenkilöstön osaaminen opettaa maahanmuuttajia ja opettaa kielitietoisesti kaipaavaa kehittämistä, jotta maahanmuuttajataustaiset opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen ja saavuttavat oppimistavoitteet. Kielitietoisesta opetuksen ja maahanmuuttajien opetuksen osalta täydennyskoulutukseen ja ohjaukseen ei ole panostettu riittävästi.
- Opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen ei aina vaadi ulkopuolisen toimijan toteuttamaa koulutusta, vaan oppilaitoksissa on jo paljon osaamista esimerkiksi kielitietoisesta opetuksesta, jota voitaisiin hyödyntää nykyistä laajemmin. Opettajien osaamisen kehittämistä tukee myös muun muassa samanaikaisopettajuus erityisesti suomi toisena kielenä (S2) -opettajan kanssa.
- Osaamisen kehittämisen lisäksi ammatilliseen koulutukseen kaivataan paikoitellen lisää opetus- ja ohjaushenkilöstöä, jotta maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden tarpeisiin voidaan vastata.

Suositukses

- Arviointiryhmä painottaa, että maahanmuuttajien koulutuspolkujen edistämiseksi koulutuksen järjestäjien tulee panostaa opetus- ja ohjaushenkilöstönsä osaamisen kehittämiseen ja uusien työskentelytapojen, kuten samanaikaisopettajuuden käyttöön ottoon. Arviointiryhmä myös suosittelee, että ammatilliset opettajakorkeakoulut käynnistävät ammatillisten oppilaitosten henkilöstölle suunnatun kielitietoisesta opetuksen täydennyskoulutuksen.
- Kielitietoisesta opetuksen juurruttamiseksi osaksi oppilaitoksen jokapäiväistä toimintaa arviointiryhmä pitää tarpeellisena, että koulutuksen järjestäjien johto tekee kielitietoisuutta edistäviä linjauksia ja nostaa ne esiin esimerkiksi koulutuksen järjestäjän strategiassa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on toimivaa, mutta nivelvaiheyhteistyön yleisyydessä on kehitettävää

- Koulutuksen järjestäjien näkökulmasta yhteistyö TE-toimistojen, kuntien, maahanmuuttajien osaamiskeskusten, kotoutumiskoulutuksen, vapaan sivistystyön, aikuisten perusopetuksen, muiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa on toimivaa.
- Maahanmuuttajien koulutuspolkujen nivelvaiheiden toimivuuden kannalta mahdollisen riskin muodostaa se, että kaikilla järjestäjillä ei ole yhteistyötä kotoutumiskoulutuksen, vapaan sivistystyön ja aikuisten perusopetuksen kanssa.
- Opettajista valtaosa tekee yhteistyötä työelämän kanssa ja kokee yhteistyön toimivaksi, mikä kuvaa hyvin työelämän roolia ammatillisen koulutuksen keskeisenä yhteistyökumppanina.

Suosituks

- Arviointiryhmä suosittelee, että maahanmuuttajien koulutuspolkujen nivelvaiheiden ja koulutuksen jälkeisen työllistymisen sujuvuuden varmistamiseksi koulutuksen järjestäjät kiinnittävät tulevaisuudessa huomiota erityisesti nivelvaiheissa tehtävän yhteistyön vahvistamiseen ja vakiinnuttamiseen.

Yhteiset suositukset maahanmuuttajien koulutuspolkujen sujuvoittamiseksi

Johtopäätöksenä koko arvioinnin tuloksista arviointiryhmä toteaa, että maahanmuuttajien koulutuspolkujen sujuvoittamisessa avainasemassa on maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden perusosaamisen vahvistaminen ja koulutusmuotojen välisen tehtävänjaon selkiyttäminen suhteessa tähän. Kehittämistyön pohjaksi esitetään seuraavat johtopäätökset ja suositukset.

Koulutuspolun sujuvuus edellyttää eri koulutusmuotojen vastuiden kirkastamista ja opiskelijoiden perusosaamisen varmistamista

- Arvioinnin tulosten valossa vaikuttaa siltä, että koulutuksen järjestäjien käsityksissä on eroja koulutusten tavoitteista ja siinä, millainen opiskelijan osaamisen tulisi olla koulutuksen alussa ja päätyttyä. Tämä vaikeuttaa maahanmuuttajaopiskelijoiden sujuvaa ja tarkoituksenmukaista etenemistä koulutuspolulla.

Suosituks

- Arviointiryhmä suosittelee, että opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö edelleen jatkavat koulutuskentän toimijoiden kanssa vuoropuhelua yhteisen ymmärryksen luomiseksi siitä, mitkä ovat eri koulutusmuotojen roolit maahanmuuttajien kouluttajina.
- Osana vuoropuhelua olisi hyvä pohtia myös, hyödyttäisivätkö aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opinnot myös kotoutumiskoulutuksessa olevia, vaikka heidän tavoitteenaan ei ole koko perusopetuksen oppimäärän suorittaminen. Esimerkiksi matematiikan alkeiden opiskelu tukisi opiskelijoiden toimintaa arjessa.
- Arviointiryhmä esittää, että joustavien koulutuspolkujen tukemisen rinnalla huolehditaan siitä, että toimijoilla säilyy käsitys yleissivistävän perusosaamisen kouluttamisen vastuista.
- Opetushallituksen tulisi varmistaa, että eri koulutusasteiden ja koulutusten väliset tavoitteet ovat keskenään linjassa niin, että koulutuksesta toiseen siirtyminen on sujuvaa ja opiskelijoiden osaaminen on koulutuspolun nivelvaiheissa riittävällä tasolla.

Tarkoituksenmukaisten koulutuspolkujen rakentaminen kaipaava eri lukutaitokoulutusten opiskelijaprofiilien selkiyttämistä

- Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen ja aikuisten perusopetuksen tavoitteet ja kohderyhmä näyttäytyvät tulkinnanvaraisina ja osin päällekkäisinä.
- Tämä heijastuu muun muassa siihen, millaiselle koulutuspolulle TE-toimisto tai muut koulutukseen ohjaavat tahot opiskelijan ohjaavat sekä alueellisiin ratkaisuihin siitä, mikä taho lukutaitokoulutusta järjestää.
- Myös opiskelijan kotoutumisstatus sekä koulutuspaikkojen alueellinen saatavuus määrittävät sitä, mihin koulutukseen opiskelija lopulta ohjataan.

Suosituks

- Arviointiryhmä suosittelee, että opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus selkiyttävät vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen ja aikuisten perusopetuksen opiskelijaprofileja. Arviointiryhmä pitää tärkeänä, että selkiyttämistyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa, jotta koulutukseen ohjaavien tahojen ymmärrys ja tulkinnat kunkin koulutuksen ensisijaisesta kohderyhmästä ovat yhtenäiset.
- Yhtenä vaihtoehtona opiskelijaprofiilien selkiyttämiseksi arviointiryhmä esittää pohdittavaksi, että lukutaidottomat, alkavan lukutaidon tai kehittyvän lukutaidon omaavat maahanmuuttajat ohjattaisiin ensi sijassa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheeseen, silloin kun sitä paikkakunnalla on saatavilla ja tämä on perusteltua opiskelijan kokonaistilanne ja tavoitteet huomioiden. Valtaosalta näistä henkilöistä puuttuu myös yleissivistävä perusosaaminen, jonka aikuisten perusopetus voisi heille tarjota.
- Maahanmuuttajaopiskelijat, joilla ei ole valmiuksia osallistua päätoimisiin opintoihin, jotka eivät ole työvoiman piirissä tai jotka muiden syiden takia tarvitsevat joustavia opetusratkaisuja taas hyötyisivät eniten vapaalle sivistystyölle ominaisista tavoista järjestää koulutusta.

Joustavia opintopolkuja tarvitaan erilaisille oppijoille

- Monille maahanmuuttajaopiskelijoille nopeat koulutuspolut ovat tarkoituksenmukaisia.
- Erityisesti heikolla perusosaamisella opintonsa Suomessa aloittaneille maahanmuuttajille pyrkimys nopeampaan koulutuksen suorittamiseen ja työelämään siirtymiseen voi pitkällä aikavälillä muodostua riskiksi sosiaalisen ja taloudellisen yhdenvertaisuuden kannalta.
- Mikäli opiskelija ei koulutuksen aikana saavuta vankkaa perusosaamista, hän on haavoittuvaisessa asemassa työelämän murroksissa. Myös maahanmuuttajilla tulee olla mahdollisuus uranaikaiseen jatkuvaan oppimiseen ja työuralla etenemiseen.

Suosituksset

- Arviointiryhmä suosittelee, että opetus- ja kulttuuriministeriö kehittää eri koulutusmuotojen rahoitusjärjestelmiä niin, että hitaat koulutuspolut ovat mahdollisia niille opiskelijoille, joille se perusosaamisen vahvistamiseksi on tarpeen.
- Osaamiseltaan vahvempien maahanmuuttajien joustavaa siirtymistä työelämään tulee edelleen tukea.
- Arviointiryhmä suosittelee, että opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö kehittävät työssäkävien maahanmuuttajien mahdollisuuksia vahvistaa perustaitojaan ja suomen tai ruotsin kielen osaamistaan esimerkiksi vapaan sivistystyön koulutuksena tai työvoimakoulutuksena.

KARVI

Kansallinen koulutuksen
arviointikeskus
PL 28 (Mannerheiminaukio 1 A)
00101 HELSINKI
kirjaamo@karvi.fi
vaihte: 029 533 5500
karvi.fi

Tiivistelmäjulkaisu perustuu raporttiin:
Hievanen R., Frisk T., Väätäinen H.,
Mustonen K., Kaivola J., Koli A., Liski S.,
Muotka V., Wikman-Immonen A. 2020.
Maahanmuuttajien koulutuspolut
– Arviointi vapaan sivistystyön
lukutaitokoulutuksesta,
aikuisten perusopetuksesta ja
ammattillisen koulutuksen kielitaito-
vaatimusten joustavoittamisesta